

Komunikat Prezesów PAN i PAU

po posiedzeniu Forum dla Praworządności w dniu 6 marca 2020 r.

W posiedzeniu wzięli udział przedstawiciele Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, Rzecznika Praw Obywatelskich, stowarzyszeń sędziowskich, eksperci i obserwatorzy.

Zasadniczym przedmiotem dyskusji były trzy zagadnienia:

- Jak bez zmiany Konstytucji RP oraz prawa UE ukształtować skład Krajowej Rady Sądownictwa (dalej: KRS), aby zapewnić jej działaniom wysoki poziom etyczny i merytoryczny oraz demokratyczną legitymizację?
- Czy ustawa wykonująca wytyczne art. 187 Konstytucji RP powinna określać liczbę sędziów wybranych spośród: Sądu Najwyższego, sądów administracyjnych, sądów apelacyjnych, sądów okręgowych, rejonowych i wojskowych?
- Czy wprowadzenie nowego modelu kształtowania składu KRS powinno nastąpić po zakończeniu kadencji obecnej Rady?

W kwestii pierwszej zarysowały się dwa odrębne stanowiska. Zgodnie z pierwszym, reprezentowanym przez większość przybyłych na posiedzenie osób, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, a w szczególności jej art. 10, 173, 174, 186-187 interpretowane systemowo, funkcjonalnie i historycznie przesądzają, że piętnastu członków KRS wybieranych spośród sędziów powinni wybierać sędziowie. Ustawa o KRS może precyzować tryb wyboru, natomiast demokratyczną legitymację Rady zagwarantuje przyznanie prawa do zgłaszania kandydatów sędziom, organom samorządu sędziowskiego lub innym grupom społecznym niezwiązanym z władzą sądowniczą. Rozwiązanie to zapewni pełną niezależność KRS od władz i innych grup oraz transparentność i publiczną wiarygodność wyboru jej członków.

Zgodnie z drugim stanowiskiem, art. 2, 10, 173, 174, 186-187 Konstytucji RP interpretowane literalnie, systemowo, funkcjonalnie i historycznie przesądzają, że sposób wyboru członków Rady <<spośród sędziów>> może określić ustawa. Jak wynika z brzmienia art. 187 ust. 4 Konstytucji RP ustawa określa ustrój, zakres działania i tryb pracy KRS, a także <<sposób wyboru jej członków>>. Podkreślono, że Monteskiusz, będąc sędzią, wykluczał, aby władza sądownicza sama siebie kreowała. Wybór sędziowskich członków Rady przez Sejm następować powinien spośród kandydatów wyłonionych przez samorząd sędziowski po obowiązkowym publicznym wysłuchaniu każdego z nich w komisjach sejmowych. Zagwarantuje to pełną niezależność Rady od władz i innych grup oraz transparentność i publiczną wiarygodność wyboru jej członków.

W kwestii drugiej uczestnicy debaty zgodzili się, że w KRS powinni zasiadać sędziowie Sądu Najwyższego, sądów apelacyjnych, okręgowych i rejonowych, administracyjnych oraz wojskowych. Zgodzono się, że ustawa winna precyzować liczbę sędziów wybieranych do KRS spośród wymienionych w Konstytucji RP rodzajów sądów. Podkreślono celowość uwzględniania kryteriów etycznych i dorobku zawodowego członków KRS wymaganych przede wszystkim do oceny kandydatów w postępowaniach awansowych. Wskazano, że ustawodawca mógłby rozważyć uwzględnienie w składzie KRS dwóch sędziów Sądu Najwyższego, trzech sędziów sądów administracyjnych, w tym co najmniej dwóch Naczelnego

Sądu Administracyjnego, dwóch sędziów sądów apelacyjnych, dwóch sędziów sądów okręgowych, pięciu sędziów sądów rejonowych i sędziego sądu wojskowego.

W kwestii trzeciej, wyrażono także dwa odrębne stanowiska. Zgodnie z pierwszym, większościowym, dopuszczalna prawnie i uzasadniona społecznie jest natychmiastowa interwencja ustawodawcy zmierzająca do innego niż obecnie ukształtowania KRS. Uzasadniano, że obecna KRS nie zareagowała na wskazane w dyskusji przypadki ingerencji w niezależność sądów i niezawisłość sędziów albo reagowała nieprawidłowo. Wskazano też, że skrócono kadencję niektórych członków Rady. Zauważono też, że wycofano kilka rekomendacji dla członka KRS a wycofanie tych rekomendacji było prawnie dopuszczalne, co prowadzi do wniosku, że uchwały Rady są wadliwe. Niektórzy uczestnicy debaty argumentowali, że tożsamość organu została zmieniona, a zatem organ ten nie istnieje. Z tym stanowiskiem nie zgodzili się inni uczestnicy debaty wyjaśniający, że w świetle prawa administracyjnego organ co najmniej w części wybrany niewątpliwie prawidłowo z pewnością istnieje.

Zgodnie z drugim stanowiskiem, nowy model Krajowej Rady Sądownictwa powinien zostać wprowadzony od nowej kadencji z zachowaniem *vacatio legis*. Poszanowanie kadencji konstytucyjnych organów jest normą podstawową, której nie można naruszać. Odmienne podejście należałoby rozważyć tylko w przypadku sformułowania takiego wymogu przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej lub Trybunał Konstytucyjny. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 19.11.2019 r. nie formułuje takiego wymogu a jedynie obowiązek zagwarantowania skutecznej kontroli uchwał KRS przez Sąd Najwyższy: „z uwagi na to, że – jak wynika z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał – decyzje Prezydenta RP w sprawach powołania sędziów Sądu Najwyższego nie mogą być przedmiotem kontroli sądowej” (pkt 145).

Uzgodniono, że kolejne posiedzenie Forum dla Praworządności będzie dotyczyć organizacji Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego. Termin zostanie podany do publicznej wiadomości po ustaniu epidemii.

Prof. Jerzy Duszyński, Prezes PAN

Prof. Jan Ostrowski, Prezes PAU

Prof. Andrzej Białas, b. Prezes PAU

Prof. Andrzej Legocki, b. Prezes PAN

W Forum dla Praworządności w dniu 6 marca 2020 r. udział wzięli:

1. Pani Gabriela Morawska-Stanecka, Wicemarszałek Senatu RP,
2. Pan Janusz Drachal, Wiceprezes Naczelnego Sądu Administracyjnego,
3. Pani Anna Surówka – Pasek, Podsekretarz Stanu Kancelaria Prezydenta RP,
4. Pan Michał Hara, Naczelnik Wydziału w Zespole Prawa Karnego, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich,
5. Pan mec. Jacek Trela, Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej,
6. Pani Aleksandra Wrzeńska-Nowacka, Prezes Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Sędziów Sądów Administracyjnych OSSSA,
7. Pan Arkadiusz Tomczak, Członek Zarządu Stowarzyszenia Sędziów Polskich IUSTITIA,
8. Pan dr hab. Rafał Stankiewicz, Kierownik Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych,
9. Pan Stanisław Zabłocki, sędzia Sądu Najwyższego
10. Pan prof. Jerzy Duszyński, Prezes Polskiej Akademii Nauk,
11. Pan prof. Andrzej Legocki, PAN
12. Pan dr hab. Leszek Bosek, prof. UW, ekspert,
13. Pani dr hab. Anna Gerecka-Żołyńska, prof. UAM, ekspert,
14. Pan prof. Hubert Izdebski, PAN,
15. Pan prof. Piotr Kardas, UJ, ekspert,
16. Pan prof. Ryszard Piotrowski, UW, ekspert,
17. Pan prof. Jerzy Pisuliński, UJ, ekspert,
18. Pan prof. Stanisław Sołtysiński, PAU,
19. Pani mec. Jolanta Turczynowicz-Kieryłło, ekspert.

Obserwatorzy z ramienia PAN:

1. Pan prof. Andrzej Bierć,
2. Pan prof. Stanisław Filipowicz,
3. Pani prof. Ewa Łętowska,
4. Pani dr hab. Celina Nowak,
5. Pan prof. Paweł Rowiński,
6. Pan prof. Andrzej Rychard,